

לקצין! לקצין!

המדינה הבכירים והודיעו כי דעתו כדעתנו, וכי הוא מצדד בדעתנו לפיה יש לחקוק מן ההצעה את הסעיף המקנה לשר האוצר שיקול-דעת בלעדיו. לא רק זה, אלא שלדבריו גם שר המסחר והתעשייה מצדד בדעה זו.

אחר-כך החל הדיון על תקציב משרד החינוך והתרבות. השר זלמן ארן, בנאום ארוך ומפורט, העשיר את הכנסת בנתונים סטטיסטיים רבים. בלהט רב, בהתלהבות של מחנך צעיר, דיבר השר על מספרים. בכל מקום ראה גידול והתרחבות. קולו הרועם וצורת פניו אל חברי הכנסת, הזכירו שיעור בכיתה. הוא גער מעל הדוכן בח"כים המשותחים עם עמיתיהם, ואף על קהל העיתונאים לא חסך: "אני מבקש שקט בתא העתונאים — אתם מפריעים לי".

היה זה שיעור מוצלח, אלא שלמרבית הצער לא נכחה בו מרבית הכיתה. למרות שפע הנתונים והגידול הרב, סבר השר כי מערכת החינוך בישראל אינה ערוכה עדיין להתמודדות עם היעדים שלפניה — היא זקוקה להיערכות מחודשת. לא, אין המשרד מתכוון להנהיג תכנית לימודים חדשה, להוציא כמובן העמקת ערכי

השכונות החל באפיוזיה משעשעת למדי. מטעם הממשלה הונחה לקרואה ראשונה הצעה לתיקון דיני מס הכנסה. על פי תקנון הכנסת אפשר לקיים דיון בהצעת חוק, רק אם חלפו יומיים מאז הונחה ההצעה על שולחן חברי הכנסת. כיוון שהצעת התיקון נראתה לממשלה כדחופה, הסכימה ועדת הכנסת להתיר דיון מיידי.

הדיון נפתח בדברי שר המסחר והתעשייה, שמילא את מקומו של שר האוצר, אשר באותו ערב השיא את בתו. למעשה, לא הספיקו חברי הכנסת אפילו לציין בהצעה ולקבוע עמדה לגביה.

בכל זאת הספקנו לבדוק את ההצעה והחלטנו שלא להשתתף בחיכות, ולהצביע עם הממשלה. ההצעה, שבאה לתקן הוראה שולית למדי בפקודת מס הכנסה, נראתה בעינינו כמצויה. אף-על-פי-כן, ומבלי שנתבקש לכך, נתן יו"ר הכנסת את רשות הדיבור לח"כ אבנרי. נראה שההרגל בכל זאת עושה את שלו.

אורי, בדבריו הקצרים והענייניים, הצביע על ליקוי בהצעת הממשלה. תשובתו של שר המסחר והתעשייה להערותנו לא היתה עניינית. לאחר תום הדיון ניגש אלינו אחד מעובדי

דרושה מהפיכה חינוכית

ביום אלה, ואפילו מעבר לחומר בטקסטים הנלמדים... ניכרת נטייה ברורה להדגיש את יחסן השלילי של האומות בעת לימוד פרשת הקמת המדינה, העמידה מן הצד של האומות, ולטשטש במידת-האפשר את העזרה שהגישו. צד אחר של שינאת העולם ליהודים הוא, ניקמת היהודים בי גויים. בולט היולול בתרבויות אחרות.

אחת מן הסיבות המיוחדות כי החינוך הדתי מעמיק שינאת אחים. אני מצטט: "עובדה ראוייה לציון היא שעמדה דתית קיצונית, בעלת גוון של כפייה, האומרת כי כל יהודי חייב להיות דתי, מצויה בשיעור גבוה-למדי אצל תלמידי בתי-הספר הדתיים-ממלכתיים. בעוד שעמדה בלתי-דתית-קיצונית אינה מצויה כמעט אצל תלמידי בתי-הספר הממלכתיים." ומה כותבים הממלכתיים עצמם? אני מצטט מאמר מתוך אורים תשכ"ב, אחד מבטאונים הסתדרות המורים: "המדינה היהודית, שהוטבעה בחוטים הורווח של יהדות השרויה בי בדורותיה, גם אם יהיו לה קשיי-ידידות עם עמים אחרים, היא בודהה בלשונה, בתרבותה, בהשקפת עולמה ובכל הליכותיה".

ומאמר אחר שם: "הרגשת הייעוד הזה בא לנו מהיותנו תמיד — ועד היום — העם היחיד שקדושת חייאדם הוא אחד מערכי היסוד בהשקפת עולמנו, בתוך קהל עמים רצחניים החיים על הרבם."

כך אומר מחנך, בבטאון הממלכתי. אוי לחינוך הזה. הדוי"ח הנזכר מוכיח כי בכלל אין חינוך לערכים מחוץ לשוביניזם המעוות הזה — לא לעבודה, לא לניצול הפנאי, לא לאזרחות אמיתית.

אם זוהי משמעות התודעה היהודית המהוללת, אולי כדאי להחליפה בתודעת המולדת. אולי כדאי ללמד תמונה היסטורית אחת: ההיסטוריה של ארץ-ישראל בכל הדורות והתקופות, מן האדם הקדמון, תרבויות העמים השמיים הקדמונים, גיבורי ישראל ונביאיו, תקופת ביוניטיון ופריחת האיסלם, הצלבנים והממלוכים, ציאת אלדין המוסלמי וידינו הרמבים היהודי, התחיה העירית החושה והתחדשות התנועה הלאומית הערבית, ועד מלחמת תש"ח והקמת מולדתית, רבדים על גבי רבדים, מיווג התרבויות והשפעת הגומלין ביניהן, תמונה מרחבית ואוניברסלית, תחת התי-רכות בלעדית בתולדות הגולה, הרדיפות והפוגרומים. רק כך נחנך אדם שלם, מאוזן, נאמן למדינתו אך מוקיר את תרבות שכוני, גאה בשורשיו אך פתוח לקליטת ערכים בל-אנושיים ורב-לאומיים.

זרע הפורענות

תוכנית הלימודים שלנו היא מיושנת. היא התאימה לליישוב יהודי קטן ומנותק, לעולם שוביניסטי שבין שתי מלחמות-העולם, לעדת נרדפים העמוסה בכל תסביכי הרדיפה. אין פלא שהנוער פונה עורף לתורה זו, ולבסוף, כבוד היושבראש, מילה אחת על הפער בין ילדי-ותיקים וילדי-חוזרים, בעיקר בני ארצות-המוצא. לפי הדו"ח המועזע שכבר הוכרתי, קיים פער עצום בין ילדי עולים ובני היישוב החתיק.

הציון הממוצע במיבחן הסקר היה 72 בקבוצת ילדי-העולים, לעומת 106 בקבוצת בני היישוב הוותיק. כמושבי-עולים היה הציון הממוצע של הסקר: 55.6.

כבוד היושבראש, בית-הספר היסודי הוא הבסיס לכל חינוך. תיקונו קודם לתיקון כל ליקוי אחר, חמור ככל שיהיה. אל ישכח דוי"ח פראוור מלבנו את הצורך להתחיל בחינוך-חובה בגן הילדים, מגיל 3 או 4. יש לעשות מאמץ מהפכני כדי להשוות את בני העולים לבני הוותיקים. שגם חינוכם שלהם רחוק מלהיות כפי שדרוש.

אחרת, כבוד היושבראש, לא נכנה עם אחד — אלא שניים, ואולי יותר, וזוהי כמו ירינו את זרע הפורענות.

לדתיים ולחילוניים, אחת לעיברים ולערכים, אחד לוותיקים ולעולים חדשים. ואילו ב"גנור" יון, זה הדוגל המושבע בממלכתיות, ויתר על הממלכתיות האמיתית בגזירה המכרעת בי יותר.

אנו מתנגדים לקיום הזרם הדתי, הממלכתי-כביכול. אנחנו מתנגדים שבעתיים לחינוך העצמאי של אגודת-ישראל. שכל קצצו בא למעשה, מן המדינה. זהו חינוך בלתי-ממלכתי במהותו ובתוכנו, והוא מופעל על-ידי מסלגה שהתנגדה בשעתה לעצם רעיון מדינת-ישראל.

יהא חינוך אחד לכל! וכך מי שרוצה להוסיף עליו, יהא חופשי לעשות זאת על השכונה, מעבר למערכת-החינוך הממלכתית.

אך גם החינוך הממלכתי הכללי, כפי שהוא קיים היום — האם הוא ממלכתי בתוכנו? האם הוא מחנך אדם ישראלי, המסוגל לחיות בעולם שהגבולות בו מיטשטשים והולכים.

ארן אוי לחינוך הזה

שיש בו — כדברי שר-החוק — "ניצנים של קהיליה עולמית?"

חינוך לשינאה ולנקמה

נה מונה לפני מיסמך מועזע ומחריד: דוי"ח מחקר של קבוצת מדענים, שיצאה לאחרונה לאור בהוצאת האוניברסיטה ומשרד-החינוך עצמו. הוא דן ב"חינוך לערבים". יהוא מבוסס על מידגם מייצג של כיתות ח' בבתי-הספר הממלכתיים במרכזי עולים, תוך השוואתו לבתי-הספר ביישובים ותיקים.

אני מצטט: "המוטיבים הבולטים בתמונת היחסים בין ישראל והעמים, הם בעיקרם מוטיבים שליליים: שינאה ונקמה. ניכרת מגמה ברורה למדי מצד המורים להדגיש מוטיב"

הנאום הבא נישא על-ידי הטיעה במסגרת הדיון על תקציב משרד-החינוך.

כבוד היושבראש, כנסת נכבדה. החינוך של היום — הוא העם של מחר.

מרכיב לדבר אצלנו על בניין הארץ. משכתי עם בכך כספים עצומים. אולם חשוב מבניין הארץ — בניין העם.

תפקידו של כל מייסד הוא, בראש וראשונה, לקבוע סולם של עדיפויות לגבי משימותיו והשקעת משאביו, ה-כספיים והאנושיים. סולם העדיפויות הוא תמונת המייסד. לדעת תנועתנו, חייב החינוך לעמוד בראש סולם העדיפויות של מדינת ישראל — יחד עם הכטחת בטחון-המדינה והשגת השלום. יתר על כן: גם הכטחתו וגם השיום כרוכים ומות-נים ברמת החינוך.

הזדמנות שווה לכל

יש הרבה אנשים טובים במערכת החינוך. יש לא מעט רעיונות טובים, ולא מעט תוכניות חיוביות. על חלק מהן שמענו מפי השר — ולחלק מן החלק הזה אנחנו מסכימים, כמו לגבי הקמת בית-ספר מקיף והקמת מיכללות. אולם, אדוני השר, כל הרעיונות והתוכניות האלה הם כאין וכאפס לעומת הדרוש, לעומת הציחי העצום המוזדקר לעינינו. אין לנו הרגשה כי משרד-החינוך, כמו שהוא היום, תואם את חומרת המצב. את גודל המהפכה הדרושה. היינו רוצים לראות משרד-החינוך מהפכני בגישתו וביכולתו, משרד שהוא מלא וגדוש באנשים צעירים, דינאמיים, שופעי-רעיונות, חדשניים, הכופרים בשיגרה רעיונית ואירגוני-נית.

משרד כזה, למרבה הצער, אין. המשרד מלא מלמדים-בדימוס. שעולמם הרוחני עוצב לפני שני דורות. האווירה הביורוקרטית של המשרד היא מן המפורסמות גם במגני נון הממשלה שלנו, וכל מורה יודע זאת מגסיונו.

כבוד היושבראש, היינו רוצים לדבר על בעיות רבות. על הצורך להרחיב את רשת-החינוך העל-יסודי, כדי שכל נער מוכשר יוכל להיקלט ללא בעיות כספיות. כדי שלא ייפסל נער מוכשר מפני שלא קיבל מיטען מתאים בבית, או מפני שלא למד בבית-ספר יסודי בעל רמה מספקת, או מפני שהוא צריך להרוויח כסף למחיית משפחתו. לגבי אישית, זוהי נקודה רגישה מאוד, כי בגיל 13 נאלצתי גם אני לנטוש את בית-הספר היסודי, לפני סיומו, כדי לעזור בפרנסת משפחתי.

הבעיה העיקרית אינה רק מתן הזדמנות שווה פתם לכל הנערים, אלא גם מתן הזדמנות יות שוות-ערך.

היינו רוצים לדבר על בעייה משועת: רמתם של כוחות ההוראה החדשים בחינוך היסודי. היינו רוצים לדבר על החינוך הניתן לערבים.

היינו רוצים לדבר על רמת-הלימודים בבית-הספר התיכון. על הרמה של החינוך האוניברסיטאי ועל היקפו. אך מפאת קוצר הזמן העומד לרשותנו, נאלצים אני להסתפק בכמה נקודות. הנראות לנו חשובות במיוחד.

חינוך אחיד — לכל!

ודם כל, כבוד היושבראש, בעיית הזרמים. עם אחד היינו — עם אחד נהיה! — להיכן נעממה סיפמה זו?

מבין כל ההאשמות שאנו משיחים בפני חברי-הכנסת דויד בן-גוריון, זוהי אחת ההאשמות החמורות ביותר: שעם קום המדינה ויתר לעסקנים הדתיים, לשם נוחיות של קנו-ניה קואליציונית, על רעיון החינוך הממלכתי הבלעדי. חינוך ממלכתי יכול להיות רק אחד — אחד